

Ida Sulin

Eduskunta, hallintovaliokunta

HE 145/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi - HE 145/2022 vp**Yleiset huomiot**

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä.

Kuntaliitto on tyytyväinen siihen, että automaattista päätöksentekoa mahdollisesta lainsäädännössä ja että kunnat ovat lainsäädännön piirissä. Kuntaliiton näkemyksen mukaan hallintolakiin (434/2003) esitetyt muutokset edistävät yleisellä tasolla automaattisen päätöksenteon käyttöönottoa poistamalla oikeudellista epävarmuutta.

Kiinnitämme kuitenkin huomiota siihen, että automaattisen päätöksenteon soveltuvuuteen kuntien hallintomenettelyssä on kiinnitetty hyvin vähän huomiota säädösperustan rakentamisessa. Esimeriksi muutoksenhakuedellytysten suhteesta kunnallisvalitukseen ei ole otettu kantaa hallituksen esityksessä, eikä käyttöönottopäätöksen esittelyvelvollisuus sovellu kuntien toimintaan. Edelleen hallintolain 53 e f §:n mukainen oikeussuojaedellytys samasta rekisterinpitäjästä muutoksenhakuviranomaisena rajaa valtaosan kunnissa sovellettavista asioista sääntelyn ulkopuolelle. Esimerkiksi opetus-toimea koskevat päätökset jäävät käytännössä kokonaisuudessaan soveltamisalan ulkopuolelle. Tämän vuoksi kunnat eivät tule ottamaan ehdotettua lainsäädäntöä laajasti käyttöön arviomme mukaan.

Kuntaliitto toteaa, että ehdotettua sääntelyä ei ehdotuksessa esitettyjen reunaehtojen vuoksi ole mahdollista laajasti ottaa käyttöön kunnissa. Laajempi käyttöönotto vaatii muutoksia erityislainsäädäntöön eteenkin muutoksenhaun osalta.

Tiedonhallintalain muutokset

Tiedonhallintalakiin (906/2019) esitetään Kuntaliiton käsityksen mukaan runsaasti ohjeistustyyppistä sääntelyä, joka on osittain päällekkäistä voimassa

olevan hallintolain yleissääntelyn kanssa. Esitykseen ei ole tehty muutoksia luonnosvaiheen lausuntopalautteen perusteella.

Tiedonhallintalakiin esitetyt säännökset ovat laajuudessaan omiaan nostamaan automaattisen päätöksenteon käyttöönottokynnystä hyvin korkeaksi kunnissa. Eteenkin pienemmissä kunnissa hyödyt sujuvampina prosesseina jäävät käyttöönottokustannusten noustessa toteutumatta. Automatisointi hallintolain sallimissa rajoissa rajautuu käytännössä vain suurimpien viranomaisten mahdollisuudeksi, eikä kunnilla tai muilla pienemmillä viranomaisilla ole realistisia mahdollisuuksia automaattisen päätöksenteon käyttöönottoon. Tämä on valitettavaa, koska kuntasektorin kokonaishyöty automaattisesta päätöksenteosta voisi olla mittava.

Kuntaliiton käsityksen mukaan kaikki tiedonhallintalakiin esitetyt lisäykset ja muutokset eivät ole tarpeellisia automaattisen päätöksenteon käyttöönoton, virkavastuun kohdentamisen tai hyvän hallinnon täsmentämisen takia. Tiedonhallintalakiin on tuotu laajasti ohjeistustyyppistä sääntelyä, joka ei edistä virkavastuun kohdentamista taikka hyvää hallintoa. Yksityiskohtainen sääntelytapa johtaa turhaan korkeisiin käyttöönottokustannuksiin, jotka osaltaan hidastavat automaattisten prosessien käyttöönottoa kunnissa.

Kuntaliiton toteaa esitetystä lainsäädännöstä kokonaisuudessaan, että johtuen soveltamisalan kapeudesta sekä korkeista käyttöönottokustannuksista, kunnilla ei käytännössä ole juurikaan mahdollisuuksia ottaa käyttöön automaattista päätöksentekoa osana kunnallista hallintomenettelyä.

Digipalvelulain säännös palveluautomaatiosta

Ehdotetun hallintolain ja tiedonhallintalain säännöskokonaisuus ovat valinnaisia kunnille – kunta voi itse valita, ottaako kunta käyttöön automaattista päätöksentekoa. Sen sijaan digipalvelulakiin (306/2019) esitetty muutos vaikuttaa jo olemassa oleviin palveluihin kunnissa.

Esitetyn sääntelyn vaikutuksista kuntiin todetaankin esityksessä, että kuntien palveluautomaatoratkaisujen saattamisesta lain mukaisiksi aiheutuu kertakustannuksia ylläpitäjäviranomaisille. Lisäksi ylläpitokustannukset ja hallinnollinen taakka kasvaa viranomaisissa. Taloudellisten vaikutusten osalta ei ole arvioitu kokonaiskustannus kuntasektorille.

Kuntaliitto katsoo, että myös digipalvelulakiin esitetty lisäys on omiaan hidastamaan ja haittaamaan digitalisaatiota paikallishallinnon viranomaisissa. Kiinnitämme huomiota Valtiovarainministeriön sääntelypoliittisiin

periaatteisiin, joiden mukaan sääntelyn keinoin ei tulisi ohjata kuntien tehtävien menettelytapoja. Mahdollisia ohjeita annettaessa korostetaan niiden ei-normatiivista luonnetta. Kuntaliiton käsityksen mukaan sekä tiedonhallintalain että digipalvelun lain esitykset ovat tässä kokonaisuudessa ristiriidassa VM:n ohjeen kanssa.

Digipalvelulain kokonaisuus edustaa päällekkäistä sääntelyä jo olemassa olevan hallintolain yleisten viranomaisten hyvään hallintoon liittyvien velvollisuuksien kanssa. Mikäli hallintolain säännöksiä on tarpeen täsmentää digitaalista ympäristöä varten, tulisi ensisijainen keino olla ei-normatiivinen.

Esitetyt muutokset nostavat palveluautomaatioiden ylläpito- ja käyttöönottokustannuksia perusteettomasti.

SUOMEN KUNTALIITTO

Juha Myllymäki
johtaja, lakiyksikkö

Ida Sulin
johtava lakimies, lakiyksikkö